

Nghiên cứu khoa học từ ngân sách nhà nước

Thủ tục thanh quyết toán là rào cản lớn

Hàng năm, Nhà nước đã đầu tư hàng nghìn tỉ đồng ngân sách cho các đề tài nghiên cứu khoa học. Nhưng không phải lúc nào, các nhà khoa học cũng mặn mà với các đề tài lấy kinh phí từ ngân sách nhà nước. Đây là nguyên nhân của tình trạng này. Sau đây là ý kiến của các nhà quản lý tại các viện nghiên cứu hàng đầu mà phóng viên chuyên san KH&CN đã ghi lại, xin trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc.

PGS.TS. VŨ THỊ THU HÀ - PHÓ VIỆN TRƯỞNG VIỆN HÓA HỌC CÔNG NGHIỆP VIỆT NAM: Một số tiêu chí bắt buộc khi thực hiện các đề tài KHCN từ nguồn ngân sách hiện nay

Để có thể đổi mới toàn diện hoạt động KHCN, nên có những bước đột phá trong việc quản lý tài chính đối với các đề tài nghiên cứu khoa học trên cơ sở tham khảo phương pháp quản lý của Quỹ phát triển KHCN quốc gia bằng cách giao khoán tới tận tay "người lao động". Cụ thể: Nên mạnh dạn bỏ tư duy phân chia kinh phí thuê khoán chuyên môn theo chuyên đề và "đếm sổ trang chuyên đề" để nghiệm thu tài chính. Điều đó không mang tính khoa học.

Các đề tài được phê duyệt đều phải đảm bảo tiêu chí có tính mới, tính sáng tạo, khả năng áp dụng thực tiễn, góp phần đào tạo nhân lực. Hơn nữa, chúng ta đang ở trong thời kỳ hội nhập, đòi hỏi phải nâng cao trình độ nghiên cứu khoa học. Vì vậy, kết quả của đề tài phải là các bài báo quốc tế ISI (được đăng tại các tạp chí uy tín nhất từ tất cả các ngành khoa học tự nhiên và kỹ thuật có trong danh sách đã được lựa chọn bởi Institute for Scientific Information).

Tôi cho rằng, đưa ra định mức kinh phí cho từng loại kết quả và nghiệm thu theo định mức dựa trên kết quả tương ứng đem lại. Những đề tài nào không hoàn thành đầy đủ kết quả sẽ phải hoàn trả lại phần kinh phí tương ứng và chủ nhiệm đề tài sẽ không được xét duyệt bất cứ đề xuất nào trong vòng 3 năm tiếp theo.

TS. HOÀNG VĂN KHANH - VIỆN TRƯỞNG VIỆN KH&CN MỎ - LUYỆN KIM: Nên đầu tư có chiều sâu hơn với nguồn kinh phí phù hợp để phát huy hết hiệu quả của các đề tài

Viện Khoa học và Công nghệ Mỏ - Luyện kim mỗi năm được Bộ Công Thương phân cho khoảng từ 6-10 đề tài với kinh phí khoảng 200-250 triệu đồng/đề tài. Về thủ tục thanh toán và tiến độ giải ngân thì Viện không gặp một khó khăn nào, thậm chí rất thuận lợi. Nhưng thực sự, kinh phí cấp cho mỗi đề tài như vậy là hơi ít. "Cái khó bó cái khôn", việc đầu tư cho mỗi đề tài nghiên cứu một khoản tiền khiêm tốn như vậy sẽ dẫn đến những nghiên cứu, phạm vi đề tài sẽ chỉ dừng ở mức độ nào đấy. Là đơn vị trực thuộc lâu năm, Viện rất hiểu Bộ Công Thương đã phải hết sức cố gắng trong việc chia sẻ, cắt đặt "miếng bánh" ngân sách cho các viện trực thuộc, làm sao để đảm bảo cho mỗi đơn vị có được một phần "bánh" nhất định trong hoàn cảnh khó khăn này. Tuy nhiên, theo tôi nên đầu tư có chiều sâu hơn với nguồn kinh phí phù hợp để phát huy hết hiệu quả của các đề tài.

Cũng cần phải nói thêm rằng, ngoài những đề tài Bộ cấp, mỗi năm chúng tôi triển khai 9-10 đề tài cấp cơ sở và đây chính là nguồn thu nhập chính duy trì hoạt động của Viện. Mặc dù vậy, chúng tôi vẫn hết sức trân trọng đón nhận những nhiệm vụ khoa học mà Bộ Công Thương giao cho vì những lý do rất chính đáng. Một là, đây là viện nghiên cứu không thể không có đề tài. Hai là tính chất quan trọng, uy tín và danh hiệu của những đề tài cấp Bộ hết sức có giá trị, không thể đánh đồng với những đề tài mà chúng tôi vẫn làm để "lấy ngắn nuôi dài". Đặc biệt, tập thể cán bộ nghiên cứu Viện Khoa học và công nghệ Mỏ - Luyện kim còn rất cần đề tài cấp Bộ vì qua quá trình làm quen, thực hiện những đề tài lớn này, chúng tôi mới lớn lên, trưởng thành trong chuyên môn.

Tôi cũng rất mong rằng, những năm tới, việc phân bổ đề tài cấp Bộ sẽ bớt khó khăn, đi vào thực chất hơn, kinh phí sẽ được "nới" ra hơn, theo kịp tiến độ phát triển của kinh tế. Có như vậy, những nhà nghiên cứu khoa học như chúng tôi mới có điều kiện thỏa nguyện cống hiến sức mình cho khoa học đúng với thực lực.

ThS. NGUYỄN MẠNH KHÔI – PHÓ VIỆN TRƯỞNG VIỆN NGHIÊN CỨU DA GIẦY: Giảm bớt các thủ tục rườm rà trong thanh quyết toán các đề tài ngân sách nhà nước

Được sự quan tâm của Nhà nước và của Bộ Công Thương, hàng năm, Viện Nghiên cứu Da giầy nhận được nguồn kinh phí hỗ trợ cho hoạt động nghiên cứu khoa học thông qua các đề tài nghiên cứu được thụ hưởng từ ngân sách nhà nước. Nhờ đó, việc nghiên cứu có nhiều thuận lợi hơn. Nhưng nguồn kinh phí đó chưa thực sự đáp ứng với nhu cầu nghiên cứu hiện nay. Mặc dù Bộ Công Thương rất ủng hộ các viện, trong đó có Viện Da giầy, nếu đề xuất đầu việc hay, chứng minh được khả năng nghiên cứu, Bộ sẵn sàng dành một phần ngân sách cho nghiên cứu của Viện. Tuy nhiên, ngân sách chỉ có hạn, nên với những công trình nghiên cứu đòi hỏi phải đầu tư nhiều kinh phí và mất nhiều công sức, cũng như thời gian chúng tôi không thể thực hiện được.

Để nhận được hỗ trợ từ ngân sách đã khó, trong quá trình nhận, triển khai và nghiệm thu đề tài, chúng tôi thấy còn nhiều bất cập, vướng mắc. Điển hình là việc thanh quyết toán đề tài theo quy định của Nhà nước còn quá nhiều thủ tục phiền phức, rườm rà. Hồ sơ để thanh quyết toán còn nhiều hơn hồ sơ làm đề tài nghiên cứu khoa học, gây ức chế và mệt mỏi cho các nhà nghiên cứu. Thiết nghĩ, Nhà nước nên giảm các

thủ tục hành chính trong quyết toán ngân sách. Đề tài đã duyệt xong và được sử dụng có nghĩa là chúng tôi đã hoàn thành công việc, giao nộp sản phẩm đúng như yêu cầu đặt hàng của Nhà nước. Như thế, những nhà khoa học vốn chỉ quen với công tác nghiên cứu sẽ được giải phóng các thủ tục rườm rà, tập trung vào công tác nghiên cứu hơn.

TS. NGUYỄN VĂN THÔNG - VIỆN TRƯỞNG VIỆN DỆT MAY: Làm nghiên cứu không vất vả bằng thanh lý hợp đồng

Việc giao nhiệm vụ các chương trình ngân sách nhìn chung không có gì trở ngại. Theo cách đơn vị tự đề xuất hay được cơ quan giao nhiệm vụ đặt hàng đều được. Vấn đề mà hầu hết các đơn vị đều vướng là ở cơ chế quản lý tài chính.

Theo cách hiện nay, để nhận một đề tài, các chủ đề tài phải làm dự toán trên cơ sở qui định của Nhà nước, các thuê khoán chuyên môn cho từng chuyên đề là bao nhiêu tiền, rồi các chi phí dự toán từ hóa chất, nguyên liệu... đều phải chi li từng cân, từng lạng cho đến giá. Các dự toán thường làm trước cả năm, thậm chí 2 năm, đến khi thực hiện thì không thể mua đúng, làm đúng được như vậy. Nhưng nếu đến lúc quyết toán, khác so với dự toán ban đầu là không được thanh toán. Như vậy là vô lý, gây khó khăn cho đơn vị, khiến cho việc chính là nghiên cứu lại không vất vả và mất thời gian bằng việc hợp thức giấy tờ để thanh lý hợp đồng.

Theo tôi, nhiệm vụ số 1 của đề tài là nội dung và khi đơn vị hoàn thành thì phải nghiệm thu. Còn phần dự toán, tất nhiên vẫn có dự toán sơ bộ cho chi trả chuyên gia, công tác phí, chi trả nguyên vật liệu, các phần khác, nhưng chỉ mang tính chất dự toán, nếu sai lệch không quá bao nhiêu % chẳng hạn thì chấp nhận quyết toán. Như vậy nhà khoa học sẽ tập trung vào chuyên môn chính của mình, còn lại các hóa đơn chứng từ vẫn theo qui định Nhà nước. Chủ nhiệm đề tài và cơ quan chủ trì chịu trách nhiệm theo dõi quản lý để đáp ứng yêu cầu về các thủ tục, nhưng không nên quá chặt về định mức.

Còn với các đề tài dự án hoàn thiện công nghệ, đa số đều không có khả năng thu hồi. Đây là tình trạng chung của các đơn vị. Thực tế khi hoàn thiện công nghệ xong rồi, ra đến thị trường còn rất nhiều rủi ro. Quan trọng là phải xác định được sự cần thiết của công nghệ và sản phẩm đó, trên cơ sở đó xác định tỉ lệ hỗ trợ, có thể thấp hay cao là tùy tính cần thiết của dự án, nhưng đã hỗ trợ thì không thu hồi, tạo tâm lý yên tâm cho doanh nghiệp, phần còn lại doanh nghiệp sẽ tự bỏ ra để làm. Nếu không, doanh nghiệp sẽ để đó không làm, gây lãng phí nguồn ngân sách nhà nước, đơn vị muốn làm thì không có tiền, đơn vị được hỗ trợ thì không làm.

TS. NGUYỄN THẾ TRUYỆN - VIỆN TRƯỞNG VIỆN NGHIÊN CỨU ĐIỆN TỬ, TIN HỌC, TỰ ĐỘNG HOÁ (VIELINA): Nên cải tiến quản lý tài chính theo hướng khoán giao nhận

Tôi nhận thấy khó khăn lớn nhất trong việc giao, nhận kế hoạch các nhiệm vụ KHCN của VIELINA nói riêng và các đơn vị KHCN khác nói chung là: Các nhiệm vụ chủ yếu đều do các nhà khoa học, hay các đơn vị tự đề xuất chứ không phải là đặt hàng từ nhà nước, bộ, ngành hay các doanh nghiệp. Việc này dẫn tới khó khăn là đơn vị thực hiện phải tự đi tìm địa chỉ ứng dụng, tự huy động, tập hợp đội ngũ, do đó xét một cách toàn diện sẽ không thể giải quyết triệt để các vấn đề lớn, có tính mẫu chốt trong sản xuất hoặc xã hội. Hơn thế, nhiều doanh nghiệp không muốn cho các nhà khoa học thử nghiệm sản phẩm mà chỉ mua khi đã hoàn thiện, điều này gây khó khăn rất nhiều cho các đơn vị nghiên cứu, bởi nếu không có thử nghiệm thì làm sao sản xuất thành công được.

Vấn đề thứ hai là khó khăn về thủ tục xét duyệt, cấp phát kinh phí các nhiệm vụ nghiên cứu quá lâu, định mức chi không hợp lý, thủ tục thanh quyết toán phức tạp, kéo dài, làm mất tính thời sự của vấn đề nghiên cứu và làm nản lòng các nhà khoa học, gây ảnh hưởng lớn tới tiến độ thực hiện các nhiệm vụ. Để

các nhiệm vụ KHCN triển khai có hiệu quả trong thời gian tới, tôi nghĩ, các nhiệm vụ KHCN nên được đặt hàng từ các cơ quan quản lý hoặc từ các doanh nghiệp. Các chương trình, nhiệm vụ nghiên cứu nên theo sản phẩm và tập trung đầu tư có trọng điểm để cho ra những sản phẩm hoàn thiện bán được. Nhà nước nên có cơ chế thích hợp như hỗ trợ vốn, thuế, chia sẻ rủi ro... để các doanh nghiệp sẵn sàng sử dụng thử nghiệm sản phẩm nghiên cứu. Có như vậy, các sản phẩm trong nước nghiên cứu, chế tạo ra mới hoàn thiện, đáp ứng yêu cầu thực tế và có sức cạnh tranh với hàng ngoại nhập. Nhà nước cũng nên cải tiến cơ chế quản lý tài chính đối với các nhiệm vụ KHCN theo hướng khoán – giao và nhận (theo sản phẩm đăng ký) để giải phóng các nhà khoa học khỏi các thủ tục hành chính, tập trung trí tuệ cho nghiên cứu khoa học.

NHÓM PV (thực hiện)